

ביאור הדף מסכת בבא בתרא דף ק"ח

במשנה התבאר שהמוכר חצי משדהו, מקום הגדר והחריץ כולו מחצי השדה של המוכר, ומביאה הגמרא ברייתא שמבארת מהו חריץ ובן חריץ, שהחריץ מחוץ לגדר, ובן החריץ סמוך לגדר ושניהם מאחורי הגדר של השדה. **והסיבה** שעושים אותם היא כדי שלא תהא חיה קופצת על הגדר ונכנסת לשדה.

ושואלת הגמרא מדוע לא מספיק החריץ לבדו, ועונה הגמרא שכיון שרוחב החריץ הוא ששה טפחים, עדיין החיה יכולה להיכנס לתוכו ולקפוץ ממנו מעל הגדר לתוך השדה. ושואלת הגמרא אם כך מדוע לא יועיל לעשות רק את החריץ הקטן שהוא טפח, ועונה הגמרא שכיון שהוא קטן החיה יכולה לקפוץ משפתו לתוך השדה, ולכן עושים גם חריץ גדול ולפנים ממנו חריץ קטן, וביניהם עושים טפח.

הדרן עלך פרק בית כור

הקדמה לדיני ירושה:

בפרשת פנחס נאמרו בתורה דיני ירושה. ונאמר בפסוקים כך:

"ואל בני ישראל תדבר לאמר, איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו. ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיו. ואם אין לו אחים ונתתם את נחלתו לאחי אביו. ואם אין אחים לאביו ונתתם את נחלתו לשאר הקרוב אליו ממשפחתו וירש אתה וגו'".

ומבואר בפסוקים שאדם שיש לו בנים הבן קודם לשאר הקרובים לרשת את אביו, ואם אין לו בן ויש לו בת ביתו קודמת לשאר קרובים, ואם אין לו בת ויש לו אחים הם קודמים לרשת אותו, ואם אין לו אחים ויש אחים לאביו הם קודמים לרשת אותו.

אמנם במשנה יתבאר שאדם שמת בלא בנים אביו קודם לרשת אותו יותר מאחיו ודין זה נלמד מהפסוקים כפי שיתבאר בגמרא.

משנה. בדיני ירושה, ישנם קרובים שאם מת להם קרוב הם נוחלים אותו דהיינו יורשים את נחלתו, ואם הם מתו אותו הקרוב יורש אותם.

וישנם כאלו קרובים לאדם שרק יורשים אותו אם הוא מת אך אם הם מתו הוא אינו יורש אותם.

וישנה דרגת קורבה בין קרובים שאם מתו הם מנחילים לקרובם את הירושה שלהם, אך אם הוא מת אינם יורשים אותו.

וישנם כאלו קרובים שאינם מורשים ואינם יורשים אחד מהשני.

ומבארת המשנה את המקרים הללו.

שהאב שמתו בניו הוא יורש מהם את נחלתם (אם אין להם בנים), ואם הוא מת בניו יורשים את נחלתו, וממילא האב והבנים מנחילים ונוחלים האחד מהשני.

וכן אחים מצד האב יורשים האחד את חלקו של אחיהם אם מת ואין לו בנים ואביהם אף הוא מת, וממילא אף הם נוחלים ומנחילים האחד את השני. וכגון ראובן ויוסף בני יעקב שיוורשים אחד את השני אף שאינם בני אותה האם. (ורק אם מת אביהם יעקב, אך אם הוא קיים הוא קודם לירש את יוסף יותר מראובן אחיו של יוסף).

והאיש שאמו או אשתו מתו, הוא יורש את נחלתם, אך איש שמת אין אשתו או אמו יורשים אותו, וממילא האיש נוחל את אמו ואשתו אך לא מנחיל להם.

וכן איש שמתה דודתו שהיא אחות אמו, אם אמו כבר מתה, הוא יורש את דודתו, אבל אם הוא מת דודתו אינה יורשת אותו אלא בניו או אביו או אחיו, וממילא האיש נוחל את דודתו אחות אמו אך לא מנחיל אותה.

וממילא אם נדון את האשה עצמה שמתה, שהתבאר שבניה או בעלה יורשים אותה, אך היא אינה יורשת אותם, וכן דודתו אחות אמו, כל אלו נקראים מנחילים אך לא נוחלים.

והאחים שהם אחים רק מצד האם ולא מן האב, לא נוחלין אחד מהשני ולא מנחילין האחד את השני.

גמרא. שואלת הגמרא מדוע הדוגמא הראשונה שהביאה המשנה היא דוגמא של אב שירש את בנו, ולא הביאה מקרה של בן שירש את אביו, וישנם ב' סיבות מדוע היה צריך להביא קודם את המקרה של בן שירש את אביו, א' שבן שירש את אביו זה דרך העולם, אך אב שירש את בנו זו פורענות, ולא מתחילים בפורענות.

עמוד ב'

ועוד טעם נוסף מביאה הגמרא שהיה צריך להביא קודם את המקרה של בן שירש את אביו, שהרי בפסוק עצמו נאמר איש כי ימות ובן אין לו, דהיינו שהבן מוזכר כיוורש הראשון.

ומבארת הגמרא שכיון שהתנא למד את הדין שהאב יורש את בנו מדרשה, דין זה היה חביב עליו ביותר ולכן הוא שנה אותו הראשון.

וכעת דנה הגמרא מהי הדרשה שממנה לומדים שהאב יורש את בנו. ומביאה הגמרא ברייתא שאומרת שהמילה "שאר" שנאמרה בפסוק שאומר "ונתתם את נחלתו לשאר" הכוונה לאב, ופסוק זה מלמד שהאב קודם לאחים, ואם מת בנו הוא יורש את הבן ולא האחים של הבן. אך אין האב קודם לבנים של בנו, שהרי נאמר בפסוק "לשאר הקרוב" ו"הקרוב" משמע שמי שיותר קרוב הוא קודם.

ושואלת הגמרא מהיכן לנו שהבן קרוב יותר לאביו, וקודם לרשת את אביו יותר מאשר אחי האב, ועונה הגמרא שמצינו שבן עומד תחת אביו ליעד אמה עבריה, אם אביו אינו רוצה ליעד אותה, וכן לגאול במקום אביו שדה אחוזה שיחזור לאביו ביובל ולא ילך לכהנים.

ושואלת הגמרא שהרי אף האח עומד במקום אחיו במקרה שהוא מת ואין לו בנים ומייבם את אשת אחיו. ועונה הגמרא שהרי כל דין יבום נאמר רק במקום שאין לאח בנים, אבל אם יש לאח בנים אין דין יבום, ורואים שהאח עומד במקום אחיו רק אם אין לו בנים.

ושואלת הגמרא מדוע לא תירצנו תירוץ אחר, שבן עומד תחת אביו לשני דברים, ייעוד, ושדה אחוזה, ואח עומד תחת אביו רק לדבר אחד שהוא יבום, ומכאן גם אפשר ללמוד שהבן קרוב יותר לאביו מהאח.

ועונה הגמרא שאת הדין שבן עומד תחת אביו לגאולת שדה אחוזה ולא האח, לומדים ממה שאח עומד תחת אחיו רק במקום שאין בנים, אך אם יש בנים הם עומדים תחת האב בייעוד, וממילא רק אחרי שאמרנו את הטעם שאח אינו קודם לבן מפני שאין יבום במקום שיש בנים, אנו יודעים שהבן עומד במקום אביו לשדה אחוזה.